

VZDELANIE V OŠETROVATEĽSTVE - POTREBA PRE PACIENTOV

EDUCATION IN NURSING - NECESSARY FOR PATIENTS

HELENA GONDÁROVÁ-VYHNIČKOVÁ¹, ANDREA BRATOVÁ²

¹Klinika anestéziológie a intenzívnej medicíny, Ústredná vojenská nemocnica SNP, Ružomberok

²Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, Trnavská univerzita, Trnava

V tomto čase, keď slávime *Medzinárodný deň sestier*, dotkneme sa niektorých momentov histórie ošetrovateľstva, ktoré nás oslovili aj v článku *Zdravotní sestry, ktoré výrazne zmenily prístup ke zdravotní péči* (1).

Foto 1 Florence Nightingalova zdroj (2)

Florence Nightingalová v priebehu Krymskej vojny, ktorá vypukla r. 1853, viedla tím sestier v nemocnici v Scutari, kde behom polroka znížila úmrtnosť z 60 % na 2 %. Zaslúžila sa taktiež o zavedenie tzv. nemocenských dávok pre vojakov. Stala sa priekopníčkou porovnávacej lekárskej štatistiky. Bola jednou z najviac publikujúcich žien v histórii. Svoje znalosti o ošetrovateľstve sa jej podarilo dostať do celého sveta hlavne pomocou knihy *„Zápisky o ošetrovateľstve“*, vydané v roku 1859. Tu uviedla svoje zásady dobrej starostlivosti: ochrana zdravého prostredia, čistý vzduch, funkčné odpady, čistota a svetlo. Tvrdila tiež, že rôzne farby a rastliny okolo pacienta pomá-

hajú k jeho rýchlejšiemu vyzdraveniu. V roku 1860 (!) založila ošetrovateľskú školu pri nemocnici sv. Tomáša v Londýne (1). V roku 1869 (!) spolu s doktorkou Elisabeth Blackwellovou otvorila prvú dievčenskú vysokú školu medicíny. Ocenenia sa dožila ešte za svojho života - kráľovná Viktória jej v roku 1883 udelila Kráľovský Červený kríž. A v roku 1907 ako prvá žena v histórii dostala od kráľa Eduarda VII. vyznamenanie za zásluhy o britské impérium. Florence Nightingaleová bola po kráľovnej Viktórii najvýznamnejšou ženou viktoriánskeho obdobia (2).

Linda Richardsová (1841 – 1930) sa stala prvou študentkou, ktorá sa zapísala do inauguračnej triedy piatich sestier v prvej Americkej výcvikovej škole pre zdravotné sestry. Tu Linda v roku 1877 (!) absolvovala sedemmesačný intenzívny výcvikový program sestier a zoznámila sa s Florence. O rok neskôr (1878) stála Linda pri založení

Foto 2 Linda Richardsova, zdroj (3)

výcvikovej školy v nemocnici Boston City Hospital a o niekoľko rokov neskôr založila a viedla výcvikový program sestier v japonskej nemocnici Doshisha Hospital v Kyoto. Neskôr v New Yorku v nemocnici Bellevue Hospital vytvorila prvý systém pre vedenie jednotlivých lekárskech záznamov o hospitalizovaných pacientoch. Systém sa následne rozšíril naprieč Spojenými štátmi a Spojeným kráľovstvom, kde ho prijala i nemocnica svätého Tomáša, založená Florence Nightingalovou. Po návrate do Spojených štátov Richardsová pokračovala v zakladaní a vedení výcvikových programov pre sestry v nemocniciach pre duševne chorých. Svoje skúsenosti spisala v knihe *„Spomienky Lindy Richards“*, ktorá bola znovu vydaná v roku 2006 ako *„Prvá odborne preškolená americká zdravotná sestra“*. V roku 1994 bola menovaná do *„Národnej ženskej siene slávy“* (1, 3).

Florence Nightingalová a Linda Richardsová sa zaslúžili o zlepšenie vzdelávania zdravotných sestier, reformu nemocničného prostredia, organizácie poskytovania starostlivosti, zlepšenie podmienok pre pacientov a mnoho ďalšieho. Osud ich dal dohromady v nemocnici svätého Tomáša v Londýne, ktorá je už stovky rokov tým najdôležitejším a najprestížnejším verejným zdravotníckym zariadením v Anglicku (1).

V Slovenskej republike sa za rozvoj ošetrovateľskej starostlivosti pričínila významná osobnosť, ktorá môže byť stále príkladom pre mnohé sestry.

Foto 3 Janka Hrebendová, zdroj (4)

Janka (Johanka) Hrebendová-Bôriková z Vrbovíc však predbehla Angličanku Florence Nightingalovú, ktorú preslávila Krymská vojna. Janka Hrebendová sa stala totiž ošetrovatelkou ranených slovenských dobrovoľníkov počas ich bojov proti maďarským gardistom v okolí Myjavy už koncom septembra 1848. Týmto činom sa zaraďuje k zakladateľom organizovania prvej pomoci na bojisku. Tiež organizovala prvé zdravotnícke kurzy na území Slovenska pred vyše 160 (!) rokmi (4).

Narodila sa 28. júna 1812 v rodine Bôrikovcov, ktorá patrila medzi národne uvedomé, a to znamenalo, že z pohľadu uhorských úradov mala povest' nebezpečných panslávov. Janka sa už od detstva zaujímal o liečiteľstvo. V tých časoch však bolo nemysliteľné, aby žena študovala medicínu.

Foto 4 Linda Richardsová v Japonsku, zdroj (3)

Budúca fundovaná ošetrovatelka si však „našla“ iný spôsob, ako získať potrebné vedomosti i niektoré praktické skúsenosti z moderného liečenia. Už v osemnástich rokoch sa vydala za lekára rakúsko-uhorskej armády Jána Hrebendu. Dodnes sa traduje, že pred vrbovskou farou denne čakal na obeť „felčiaru“ dav chorých a lazárov. Hrebendová im vedela pripraviť rôzne mastičky, kvapky a čajoviny, ošetrovať rany či hnisavé zápaly. Janka Hrebendová ešte pred Florence Nightingalovou bola ráhnojička, ošetrovatelka a v beznádejných prípadoch jednoducho tá, čo zmierňovala muky posledných chvíľ..., organizovala zdravotnícke kurzy prvej pomoci a horlila za vznik škôl pre ošetrovatelky. V roku 1869 sa podieľala na založení spolku Živena a zúčastňovala sa na jeho činnosti. Zomrela 25. januára 1880 (4).

Všetky tri dámy už v devätnástom storočí videli potrebu vzdelania a vzdelávania tých, ktorí sa o chorých a ranených starajú. Pre to obdobie bolo uvedené vzdelávanie primerané. Od založenia ošetrovateľskej školy v Londýne (1860) uplynulo jeden a pol storočia. Zmenilo sa mnohé. Pribudli nové poznatky v medicíne, ošetrovatelstve, zmenila sa filozofia ošetrovateľstva. „Zdravotky“ (SŠ), ktoré pripravovali študentov pre povolanie sestry, boli dobré školy, ale vyjadrim sa slovami lekára, prof. MUDr. Cvachovca, CSc., ktoré povedal na kongrese v Prahe: „...ale ne pro 21. století“.

Nielen v 19. storočí, ale i na prahu 21. storočia si pacient zaslúži vzdelanú sestru s vedomosťami príslušnej doby. Veď práve sestra trávi pri lôžku pacienta najviac času spomedzi všetkých zdravotníckych pracovníkov. Sestra pre pacientov predstavuje symbol starostlivosti, lásky, pokoja a svetla nádeje.

Zdroje

1. ZDRAVOTNÍ SESTRY, které výrazně změnily přístup ke zdravotní péči. [online]. 2013. [citované 12.05.2015]. Dostupné na: <<http://www.novinky.cz/zena/zdravi/297984-zdravotni-sestry-ktre-vyrazne-zmenily-pristup-ke-zdravotni-peci.html>>.
2. MACHÁČKOVÁ, M. 2010. Život Florence Nightingaleovej bol námetom mnohých filmov. [online]. 2010. [citované 12.05.2015]. Dostupné na: <<http://zivot.cas.sk/clanok/7957/zivot-florence-nightingaleovej-bol-nametom-mnohych-filmov>>.
3. LINDA RICHARDS „a born nurse“. [online]. 2015. [citované 12.05.2015]. Dostupné na: <<http://zivot.cas.sk/clanok/7957/zivot-florence-nightingaleovej-bol-nametom-mnohych-filmov>>.
4. JANCURA, V. 2012. Nightingaleovej predchodkyňa bola z Vrbovíc. [online]. 2012. [citované 12.05.2015]. Dostupné na: <<http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/173678-nightingaleovej-predchodkyna-bola-z-vrboviec/>>.

Kontakt na autorov

PhDr. Helena Gondárová-Vyhničková,
dipl. s.
Klinika anesteziológie a intenzívnej medicíny
Ústredná vojenská nemocnica SNP,
Ružomberok
Fakultná nemocnica
helenagondar1@centrum.sk

PhDr. Andrea Bratová, PhD.
Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce
Trnavská univerzita
Trnava
abratova@gmail.com